

Ese de două ori in septemana:
Joi-a și Duminică'a.

Pretiuul de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
„ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca. Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. óra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuul publicatiuniloru se se anticipa.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Invitare de prenumeratiune la

„LUMINA”

fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Cu 1. iuliu vechiu deschidemu prenumeratiuni nóue pe semestrulu alu doile alu anului 1873. — Pretiuul abonamentulu pre o diumetate de anu e:

Pentru monarchi'a austro-ungurésca 3 fl. v. a.

Pentru Romani'a si strainetate 4. fl. v. a. DD. abonanti sunt rugati a nu intardiá cu tramiterea prenumeratiuniloru.

Din privinti'a economiei si mai marei siguritati recomandamu in locu de epistóle de prenumeratiune avisurile postali.

Aradu, 13. iuniu 1873.

REDACTIUNEA.

Lumin'a si Credinti'a.

(Urmare si fino).

Fiindu dara omulu astfeliu constituitu, lumin'a lui spirituala si cea reala conlucra intru un'a spre ajungerea scopului, spre care este creatu; si scopulu pentru care este creatu omulu este: *marérea lui Ddieu*; pentru cá dupace a facutu Ddieu lumea si tóte cele ce sunt in trens'a, a disu: „se mai facu o faptura care se fia spre laud'a *marérei mele*.”

Si ca se póta omulu corespunde chiamarei sale celei maretie si sublime, pe langa aceea cá l'a inzestratu cu dóue feliuri de lumina, — dupa cum am aretatu mai susu, si cu libertate, i-a datu Ddieu si unu locu de comoditate *Raiulu*, unde ne infestatu de nimene se servésca Dnului seu, in tocmai ca angerii, cheruvimii si serafimii; inse omulu vediendu-se liberu, a facutu dispusetiuni contrarii in averea Dnului seu, si asia fú trasu la respundere si pedepsitu. Inse prin aceea pedépsa scopulu si destinatiunea omului remase totu cea dintaiu, si numai modulu de a puté ajunge la destinatiune s'a stramutatu respective ingreóétu; pentrucá omulu ca unu calcatoriu de lege fú lipsitu de favorulu celu dintaiu adeca de *Raiu*, si tramisu pre pamentu ca intr'o inchisóre; i-a mai marginitu mintea cá se nu se póta apropiá de voi'a lui Ddieu, dara totusi ca se póta corespunde chiamarei sale, a descoperitu din candu in candu, prin nescari ómeni alesi, modulu prin care omulu se póta ajunge la destinatiunea sa; si pre acei ómeni i-a pazitu cu putere de susu si i-a lasatu se faca minuni, pentru ca cei ne credintiosi se créda, cá sunt trimisi de susu. Acesti ómeni se numéu proroci, pentrucá ei spunéu si viitoriulu; si erau onorati si chiaru adorati pentru moralu si invetiaturile cele folositoare, ce le propagau intre poporu. Acestu modu de propagare a legéi divine a'tienutu pana la timpulu lui Cristos.

Venindu acum'a pre pamentu singuru Fiulu si adeveratulu Ddieu, si-a luat trupu si fire omenésca ca asia

mai bine se póta singuru da lumei nesce *legi pure ne falsificate*, dicte chiaru din gura Ddieésca; si acésta lege data de Cristos oi o numimu: *lege crestinésca* séu mai bine: *Credinti'a*, opa cum i-a placutu a o numi facatoriulu ei.

Prin véirea lui Cristos s'a sistatu modulu de mai nainte, de a se tmite proroci si a se face minuni; pentrucá Cristos a da o lege, o *credinti'a permanenta*; prin respectarea carei ómenimea se afla in fericirea *Raiului pamentescu*, penti cá simbolulu legéi lui este: *Credinti'a, amórea si speranti'a*, pentru cá cunoscendu Cristos mintea cea mginita a omului a fostu convinsu cá nu póte se strebataa fienti'a cea nemarginita si ne cuprinsa a lui Ddieu, in re trebue se créda ne *conditionatu*, cáci elu este isvoru tuturor bunetatiiloru, prin urmare a fericirii ómenesci. *mórea*, pentru cá ea este inceputulu la totu binele si hetatea, celu ce te uresce nu póte se-ti face bine; celue-ti face reu nu póte ave simpatie si simtiu de amóre pentru tine. Este *amóre falsificata*, carea se numesce cum *lingusire*, acést'a se arata numai prin semnele t'afara si o folosescu ómenii fatiarnici, pentru promovar intereselor loru proprii, de multe ori spre daun'a uncorporatiuni intregi, dara acést'a este contraria legéi cei lieesci si credintiei crestinesci. *Speranti'a*, pentrucá ea te acelu radiemu a genului ómenescu, care sustiene enimea; plugariulu de nu va avé sperantia, cá va adi pamentulu róda, nici candu nu ar ará si semená; gutiatoriulu de nu ar avé sperantia cá va dobandi, i candu nu ar merge dupa marfa; crestinulu de nu aré sperantia in bunetatea lui Ddieu si in o viétia veca si mai fericita decátu pe acestu pamentu, nici candu s'ar rugá lui Ddieu, si nu ar adorá bunetatea si a puternici'a lui; si atunci in loculu moralei ar domnemoralisatiunea, si lumea ar fi unu teatru tristu, coisu de mii de mii de tabere separate de hoti, cari s'ar le pe totu minutulu pentru de a jefui unulu averea ali. Puterea domnitoriloru ar fi nul'a facia de aceste ta. ba nici nu ar puté se esiste domnitori. Acést'a e puterea sperantie a carei isvoru principalu este *Creda*.

Legai Cristos prescrie: *dreptate, egalitate si fratie-tate* intreeni, tieri si popóra din care apoi cu de buna séma ar á o fericire generala pentru genulu ómenescu, inse acesu se respectéza pentru cá de amu luá globulu paréscu de ameruntulu nu amu aflá unu locu nici cátu june verfulu acului unde aceste se se respecteze si se sante, pentru ce si fericirea e tocmai asia de rara. Itrucá Cristos impune numai moralicesco, adeca, Elce: déca vrei se fii fericitu, ti-impunu se nu calcile, care ti-le am datu, pentru de a puté ajunge lacire, si déca le vei calcá atunci singuru esti caus'a nerei tale. Pentru aceea Cristos se si numesce *lumin'a cleverata*, cáci Elu a espusu *Credinti'a*, care arata diréca catra o fericire sigura.

Cum *dreptatea, egalitatea si fratie-tatea* sunt midilocu feric — si in urma a subsistintiei ómenesci, — o

recunósce tóta lumea si toti domnitorii pamentesci, pentru aceea vedemu in tóte tierile, foruri si scaune judecătoresci, asediate pentru ca se judece si se aduca sentinție si pedepse; adeca si cu fortia se împuna respectarea acestoru legi Ddieesci; inse cu durere trebuie se marturisimu, — cei ce vorbimu dupa consciintia, — cumcă acei judecatori pamentesci sunt partasi chisru de peccatele pentru care sunt pusi, *si cu legile in mana falsifica dreptatea, pentru scopuri egoistice; si asia dispu de fortia, pentru profanarea legiloru divine si prin acés'a omenimea devine si mai nefericita.* Ba chiaru legile, care le facu ómenii pe bas'a legiloru divine se contrariéza acestor'a; ce atât'a insemnéza cătu: omulu ca creatura Ddieésca, cu puterea primita dela creatoriulu seu, se lupta in contr'a voiei acestuia, ce e o imposibilitate ridicula.

Din aceste apoi se vede cumca *credinti'a e stricata, amórea e falsa*, pentrucă ómenii sunt fatiarnic *speranti'a nu póte fi buna*, căci isvorulu ei nu e celuadeveratu. Amu dice, că acum'a éra amu avé lipsa d'proroci si minuni, pentru ca sè aduca lumea la adeverudar' astadi lumea s'ar ride si si-ar bate jocu de proroci, minuniloru li-ar da insemnătatea fisica; pentru că lumin' spirituala s'a perfectionatu pana acolo, pana a ajunsula culmea posibilitatii, de unde neputandu merge mai parte, pe cale adeverata, pentrucă ea are marginile sale de unde nu-i este iertatu a esi, si a se apropiá mai ta de divinitate, ci trebuie sè se invertésca intre marginisale, precum se invertescu pamentulu in osi'a sa si prem se invertescu tóte planetele dupa legile divine, — ci la din contra si-va luá (sèu dóra si-a si luatu) o calfalsa pe care purcediendu va intrá intr'unu abisu, undeú se va distruge cu totulú sèu va cade in prioritat Acest'a altmintrele e si cursulu naturalu intocmitu de lieu.

Candu vorbimu de cursulu naturalu, ne vinu minte căta consonantia are St'a scriptura cu acel'a; pentru constatarea adeverului, voiu aduce unu pasagiun biblia despre care am vorbitu mai susu, si pe card place unor'a alu cugetá de o fantasia vechia sèu scotura be-trana, si anume acel'a: că omulu celu dintai, pace a călcatu porunc'a lui Ddieu, sèu a mancatu d'pomulu celu opritu, fú pedesitu cu scóterea din raiu si mórté; sèu cu alte cuvinte, din statulu fericirei fú cononatu la nefericire. Acestu adeveru se constatéza prin ductiuni logice din istoria si chiaru din intemplantile tendui presinte; pentrucă déca luamu istori'a la mana, sautamu caus'a caderei popóreloru celoru mai mari dupa cinentu; aflamu că demoralisatiunea si călcarea in pitióa legiloru divine, le-au nimicitu; sèu ca se ne apromu de stilulu bibliei, putemu dice totu aceea cu alte inte si anume: dupace au calcatu acele popóra pop'a lui Ddieu, adeca au mancatu din pomulu celu opifusera scóse din Raiu si osindite cu mórté, éra pana mórté sè traésca din sudórea maniloru lor. Istoricii u acésta pedépsa. (din biblie) asia: Dupa lupt'a cran dela? cadiendu tóta armat'a in manile inimicului, rinsera capital'a; regele se sinucisa, ininicii dearsera t'liér'a, poporulu si armat'a ce a scapatu de sub ascuti sabiei fú dusu in sclavia. Si acés't'a nu insemnéza adecátu mórté nationala, éra pana la aceea mórté se tra din sudórea maniloru, adeca sclavu, se lucre pe sé domniloru. Acésta pedépsa scósa din istorie e pedépsieésca executata prin ómeni asia p. e. respiréa Ieiimului prin Titu, fú executatu blastemulu lui Cristos, lu l'a blastematu: „*ca se nu remana pét'ra pe pét'ra.*” Despre pedéps'a cea Ddieésca, care singuru Ddieu o secutá asupr'a omenimei intregi pentru calcarea legiloru divine; nu putemu vorbi, căci nu suntemu in stare a sate cu mintea nóstra la voi'a lui Ddieu cea necupr'si ne

marginita; căci tocmăi de ne-am probá a face acés't'a, nu-măi cătu ne-am bagá intr'unu labirintu unde nu este firu ariadnicu care se ne scóta. Din acestu pasagiu se vede că St'a scriptura, precumu si natur'a au totu unu auctoru.

De amu luá tóte punctele Santei scripturi in care se impedecca rationalistii — sèu dóra mai bine disu realistii nostri, — totu prin lucruri reale si evidente i-amu poté convinge despre adeverulu Stei scripturi si despre *Credinti'a cea adeverata*; déca cumva ei ar voi se fie drepti si necapriciosi; dara inca nu ne vine la scótelá ca sè stámu la lupta cu nisce scapati pe unu terenu vastu din armat'a crestina; pentru că ei si-ar tiené de fala pentrucă-i intimpinezi, presupunandu că-ti este frica de ei; si asia i-ai angagiá la o lupta resoluta in care de si e siguru că ei ar cadé, totusi ar causá sacrificii si din partea invingatoriloru; a caroru inimicu altmintrele se prapadesce si singuru de sine. Crestinii cei adeverati trebuie se fie falosi facia de acesti'a, pentrucă tóta lumin'a secululu nostru si tóte avantajele moderne sunt meritulu crestinismului, care prin credintia a legatu omenimea intr'unu corpu solidu, si pe bas'a moralitatii a indreptat'o catra unu scopu la care acum'a se pare că ar ajunge déca nu si-ar perde bas'a; deci:

Pentru ca omenimea sè póta merge ne impedecca catra scopulu seu, ar trebui ca moralulu se fia inceputulu si sfarsitulú tuturoru intreprinderiloru; pentrucă precum lumin'a ochiloru ne convinge despre esistinti'a cutaroru obiecte in natura si ne face ca se credemu cumcă acele cu de buna séma sunt si suntu chiaru asia precum le vedemu: asia de evidentu ne arata lumin'a mintii si ne convine ca se credemu, că moralulu este puterea, care ne póte conduce la ori ce bine ce aspirámu.

Nóue romaniloru, cari traimu numai in sperantia despre unu viitoriu mai corespundietoriu demnitatii nóstre nationale, ni e de lipsa ca se aparámu terenulu sperantieloru nóstre si cu abnegatiune de orice interese particulare, se luptámu umeru la umeru, pentru infflorirea constitutiunei bisericei nóstre — căci altu terenu liberu nu avemu, — pe bas'a caruia se ne formámu nesce institutiuni morale corespundietórie; spre esecutarea caror'a se ni creemu unu cleru aptu si independinte; care se scie propagá acele institutiuni, dupa amvonu cu o istetime si intieleptiune corespundietórie; éra afara de biserica se le scie aperá in o mie de chipuri. Atunci vomu avé in tóta comunitatea o lumina adeverata, care prin credintia, va conduce barc'a nóstra cea desperata la limanulu fericirei.

Mihailu Sturz'a,
preotu.

Care a fostu si care trebuie se fia chiamarea preotului romanu?

Preotimea in tóte timpurile a jucatu unu rol insemnatu in desvoltarea intelectualá a omenimei. Pre langa aceea, că preotimea crestina s'a ingrigitu a pastrá in originalitate invetiatur'a mantuitórie eredita dela marele Rescumperatoriu si a o aperá contr'a atacuriloru indreptate asupr'a ei, ea a contribuitu inca si la progresarea omenimei in sciintia pre ori ce terenu.

In evulu de medilocu, candu urmele lasate de barbarii selbatiei, cutrupitorii civilizatiunei classice grece si romane, — se mai vedé inca, preotulu retrasu parte in monastire parte in sinulu credintiosiloru sei, ocupandu-se cu sciintiele si crescerea ómeniloru conformu spiritulu timpulu de atunci si conformu trebuintieloru omenesci. Monastirile precumu la apuseni asia si la resariteni erau totu atâtéa scoli, de unde se respandéu invetiaturile folositorie, ér preotii erau ca totu atâtia propagatori a culturai si ideiloru inalte.

În viața noastră națională înseamnă rolul preoților români a fost mai însemnat decât la alte popoare.

Nobilul a chema a preotului roman din trecut era: instruirea poporului în cele dumnezeiești și în cele naționale. Credința creștină și romanismul în preotul roman a avut un stil puternic și un apertoriu aprig.

Când unii fii ai națiunii au parasit sinul mamei, care i-a crescut și nutrit, și au trecut în castre străine, preotul nu s-a despartit de popor, ci a rămas cu el și i-a servit ca unicul conducător, luminător și consolator în tot timpul și în toate suferințele și necazurile, pe lângă funcția de preot, servu al lui Dumnezeu, împlinea și o altă funcție totu atât de nobilă și frumoasă adică: învățându-l a fi creștin lu-învăță a fi și roman; plantându-l în popor simțiminte religioase plantă și simțiminte naționale, de a-și iubi legea, patria, limba și națiunea.

„Nu-mi voi lăsa legea — dice romanul și adă — în care a trăit și murit moșii și strămoșii mei în aceea voiescu a trăi și muri și eu.” Alipirea cea mare a poporului nostru de lege, sub care elu pricepe nu numai credința creștină ci și limba și națiunea, e de a se mulțumi preotului, care l-a învățat și îndemnat a o iubi.

Regii Ungariei și Poloniei îndemnați de pontificii Romei au voit a introduce catolicismul între romani, și spre ajungerea scopului lor au întrebuintat forța și puterea fizică; dar nu li-au succedat, căci poporul roman avându-l în fruntea sa preoți, cari susțineu cu demnitate religioasă strămoșii între popor, — mai bine a voit a suferi persecuțiile amare decât a se lăpăda de lege și credința în care au trăit părinții lui și a primi ritul și învierea apusului.

Dogmele noi ale lui Luther s-au lăsat și în patria noastră între popoarele conlocuitoare, și Principii calvinii ai Transilvaniei au redat persecuții și s-au folosit de toate mijloacele silitorie în contra romanilor, numai ca se potta lăsa calvinismul și lutheranismul și între romani. — Ce e mai mult au tipărit și cărți — de spirit calvin — în limba română, sperând că așa și vor ajunge scopul. — Barlaam mitropolitul Moldovei apucă penă spre a scuti romanimea de veninul calvinismului ce o amenința prin catechismul racoltian, și așa cu ajutorul providenței și a preoților am scăpat și de acea calamitate.

Încuibătu-s-a limba slavă în biserică română și doi seclă a sunat această limbă străină dela altarele române. Cu ajutorul pronoiei dumnezeiești, care ne năceta a veghiat asupra poporului său credincios scăpând și de această plagă, preoții mai virtuși s-au apucat cu o diligență neobosită de traducerea cartilor bisericești în limba română.

Teodoru Vestimianu mitropolitul României, Michaelu Tordasi episcopul Transilvaniei, Ștefanu Herce, Moise Pestisielu, Achirie, diaconul Coresi, Popa Ioanu și Michailu sunt totu atâtia bărbați, cari prin traducerea de cărți bisericești și-au câștigat merite pe terenul literar bisericesc, ale caror nume sunt cunoscute la toată romanimea și pronunțate cu recunoștință.

Dositieiu mitropolitul Moldovei scrietor bisericesc din seclul al 17. dăruind limbei române mai multe cărți bisericești apucă lăsa și făcu se sune la urechile nepotilor lui Traianu în versuri din psalmii ai lui Davidu, versuri, cari și astăzi — după atâtă timp — se cetesc cu plăcere.

Preoții prin traducerea cartilor în limba română ni-au dat o literatură națională bisericească, cum nu putem afla la nici un popor de ritul resaritanu, nici la Greci, că la ei se face serviciul dumnezeiesc în limba elină

vechă, și nici la Slavi, că ei și până astăzi au în biserică limba veche slavă.

Chiamarea preotului roman din trecut a statu dăra: din instruirea credincioșilor în cele dumnezeiești, din apărarea religiei și a credinței stremosiesci în contra atacurilor din afară, și din creșterea romană a poporului. Preoția a apert credința creștină cu fidelitate și a făcut totodată din popor creștin, fiu adevărat al patriei, fiu credincios, bisericești și națiunii și prin această și-a câștigat titluri la recunoștința noastră.

Până aici vedeam chemarea preotului din trecut, se vedea acum ce chemare are preotul roman astăzi și în viitor?

Optădădă seculi plini de furie și torturi subtrăgă preste capul poporului roman lăsând urme vizibile în viața lui națională. Acest timp al suferințelor ne-a adus la o stare tristă și miseră; această stare deplorabilă în care ne aflăm, trebuie schimbată cu altă mai bună. Îmbunătățirea ei atârna mai virtuos dela aceia cari petrecu între popor.

La îmbunătățirea stării poporului roman cel atât cercat de sorte multu potta contribui însuși preotul; de ora ce elu petrece totdeauna între popor și-i potta areta cu înlesnire mijloacele necesare pentru îmbunătățirea sortii sale materiale și spirituale; cu atât mai virtuos potta preotul contribui la renascerea vieții naționale, căci de popor e considerat ca conducătorul său natural în toate afacerile; svaturile bune ale preotului sunt bine primite și ascultate cu plăcere.

Cultura și progresu este parolă timpului. Trompeta renvierii și renascerei popoarelor începe a suna, la vocea ei puternică popoarele se trezesc din amănire, se desbracă de lătoase vestimente ale indiferenței și ignoranței, și în locul lor îmbracă vestimente de serbătoare pregătite conformu spiritului timpului. Întunecul seculi întregi a acoperit orizontul omeniei începe a dispărea, și soarele luminos al culturii, ce lungu timp nu s-a vădit, începe a răspândi lumina binefăcătoare și a străluci în toată splendoarea preste lume.

A sositu timpul, că și noi români se privim mai serios în viitor și se ne apucăm cu totii de îmbunătățirea sortii noastre materiale și spirituale, căci multe ni sunt lipsele care trebuiesc împinse. Trecutul a fost, dar și prezentele e necrutător față de noi, se facem dăra că viitorul se fie mai frumos și mai senin. Națiunea împilată de barbarismul timpurilor cere știința și cultura, se nu-i refuzăm această ofertă; ci ca fii crescuți și nutriti la peptul ei dulce se-i vindecăm ranele de cari patimesc și se-i împinșăm lipsele de cari suferă. — Popoarele, cari voiescu a trăi și a avea viitor, știind că puterea fizică a dispărut pre aripile timpurilor, pre știința se nisuescu a-și întemeia existența și viitorul. Știința cucerește țeri, dermă tronuri bazate pre forță; popoarele cari i urmăza pasiescu din triumf în triumf cucerind lumea cu principiile și ideile sale. Știința e armă seculului al 19. Știința cere și națiunea dela noi.

Preotul în tot timpul a fost chemat a învăța și lumina pre cei incredințați lui spre pădărire și conducere, preotul se numește părintele sufletesc al poporului, ca și un părinte bun trebuie dăra se împărtășească cu poporul aceia ce elu știe, ca se potta merita din destul numele de părinte și luminător al poporului. —

Cum are se fie dăra preotul roman din prezente și viitor?

Preotul, servu al lui Dumnezeu și roman în cel mai strinsu întelesu alu cuventului.

Ca preotu trebuie se-si implinésca cu acuratetia detorint'ia sa, care constă: din sevarsirea cultului Ddieescu, din adaparea credintiosiloru cu doctrinele mantuitoire religiuariu, trebuie acelor'a se li arete calea si medilócele ce trebuie se urmeze pentru mantuirea sufletului.

Ca romanu si ca conducatoriu naturalu alu poporului trebuie se contribuésca la renvierea, la desceptarea lui din somnulu celu asemenea mortii, ce seculi intregi l'a ténutu inferecatu cu catenele mortifere ale intunerecului.

Au fostu destule ranele infpte in corpulu natiunei de nesciintia si nepasare, urmele loru se vedu inca; dar trebuie se dispara, si numai asia vor disparé, déca vor fi curate de medici buni si consciintiosi. Preotulu e mediculu sufletescu alu poporului, elu dara trebuie in prim'a linia se cureze ranele de pre corpulu mamei natiuni.

Chiamarea preotului dara stă: din a pregatí sufiere adevratu crestine si romane, si a contribuí din resputeri la redicarea poporului din starea cea ticalósa in care se afla, căci numai fiindu poporulu in stare buna, e asecurata si esistint'ia preotului.

Preotulu implinindu-si cu acuratetia detorint'ia sa facia de poporu, face servitiu intregi omenimi, ér sie-si si-castiga recunoscint'ia generatiuniloru presinte si venitórie.

Teodoru Pelle, m. p.
Clericu de cursulu alu II-le.

Pancot'a, 1. Iuniu 1873. v.

Dirigerea scóleloru sub inspectiunea docintelui.

Pentru ce e de lipsa ca invetiatoriulu se fie inspectore?

Cu concesiunea On. Redactiuni voiescu a descrie in colónele acestui diurnalu motivele care pledéza pre langa tésa acést'a.

Aceea directiune a poteriloru instructive ce tentéza intr'acolo, ca crescerea pedagogica se fie uniforma, si ca crescerea se corespunda deplinu recerintieloru pedagogice, si asemenea tuturor recerintieloru in genere,—necesitéza inomise, ca invetiatoriulu se fie inspectore. Cu referintie la tem'a acést'a au vorbitu mai multu partinitorii sistemului acéstui'a, totu in categori'a acést'a potu insirá si unele obiectuini (indirecte) facute din partea contrariloru sistemului acéstui'a, voindu dinsii a ne convinge, că docintele ca inspectore in impregiurarile nóstre de astadi, e nu numai superfluu ei si periculosu, de órace nu e capace a distinge si pricepe perfectu midilócele si poterile cari sunt de a se aplicá la instructiune. Acést'a parere a contrariloru in casuri speciale póte fi fundata, bine nimerita, eu inse cu tóte acestea mi permitu a face unele obiectuini, cari bine considerate nimicescu ponderositatea parerei contrariloru.

Ei afirma că docentii in privint'ia culturai si cualificatiunei stau pe o trépta fôrte normala, si de ace'a nu potu aprobá neci decâtu aplicarea docintelui ca inspectoru.

Acesti contrari confundéza trecutul cu presente si viitorulu, fara a observá ei impregiurarea cea mai esentiala, că persónele ingreunate cu instructiunea, in decursulu timpului potú si trebuie se se perfectiuneze amesuratu recerintiei si spiritului timpului; că docentii — avendu vocatiune si diligintia — potu face progresu mai mare in sciintie si cultura, si voru fi cualificati de a corespunde misiunei maretie intru propagarea luminei si culturai; cătu a fostu unu dirigatoriu mai multu in servitiu, pe atâta se pricepe mai bine in sfer'a oficiului publicu; Ostasii regulati si oteliti prin luptele pentru tíera, sunt de regula mai buni, de cătu cei ne versati in arme; juristulu numai in viét'ia practica devine advocatu bunu; — si óro pentru ce se nu fie mai aptu de inspectore de scóle unu invetiatoriu cu pracesa, decâtu aceia — fie altcum cătu de luminati — carora li lipsesce acestu factor. Respectu esceptiuneloru, dar' e regula generala, că celu ce a statu sub conducere va fi si conducetoriu mai bunu; Romanii de de multu a apretiuutu mai multu praces'a, dicendu: *Teoria sine praxi, sicut rota sine axi*, asia dara din obiectiunilo insirate, se vede că desconsiderarea bietului invetiatoriu nu póte avé locu din punctulu de vedere alu progresului, la cei de parere contraria li potemu dice, că caten'a ce a cadiutu de pe manile docintelui, voiescu a o pune pre grumadii si spiritulu aceluia.

Ca docintele dar se fie inspectore, e fôrte necesariu, si pentru ca se póta operá cu succesu favoritu, e de lipsa se dispuna liberu cu medilócele si puterile necesarii pentru ajungerea scopului, care e luminarea poporului.

Considerandu ponderositatea postului acestuia, considerandu mai departe dorint'ia espressa de ne numerate ori, de a introduce in scólele nóstre reforme salutarii, considerandu opiniunea publica, care doresce a ne privi ca pre nisce barbatu demni de misiunea nóstra, cari sunt capaci a corespunde recerintieloru culturai moderne si considerandu că vócea ómeniloru de specialitate, cum e in sfer'a invetiamentului a invetiatoriloru mai destinsi, dar' mai alesu vócea reuniuneloru invetiatoresci precum si acelorla-lalte corporatiuni intrunite pentru diferite scopuri, chiar in cumpen'a statului au valóre fôrte mare; — pentru acea e nunu-mai folositoriu ci chiar de lipsa ne incungiurata a conlucră din respoteri pentru introducerea si la noi a sistemului de atateori repetitu; a conlucră cu poteri unite, pentru redicarea invetiatoriloru in statulu, la care se privésca cu onóre cuvenita ori care cetatiénu, cu respectu si reverintia ori care invetiatoriu, care nu póte fi alta, decâtu aplicarea loru intre inspectorii scolari.

Simeonu Albu.

Concursu.

2—3

Prin decisulu Venerabilului Consistoriu diecesanu alu Aradului dto. 24 Maiu a. c. Nor. 620, — nulificandu-se alegerea de parochi in comun'a gr. or. Ternov'a din protopr: Siriei, ténuta in 18 Martiu a. c. — cu acést'a se escrie denou concursu pe ambele parochii vacante din numita comuna — cu terminu pona in 29 Iuniu a. c. st. vechiu, in care dí se va téné si alegerea. —

Venitulu parochialu pentru una parochie este. Stólele indatinat — birulu parochialu dela 200 de case, si una sesiune de pamentu aratoriu. —

Recurentii au de a produce testimoniu despre absolvirea aloru 8 clase gimnasiale, de teologia si de moralitate — éra clericii nehierotoniti pe langa acestea documinte, mai au de a produce si testimoniu de cualificatiune. —

Recursele adresate comitetului parochialu sunt de a se trimite la oficiulu protopresviteralu in Siria. —

Ternov'a 8 Iuniu 1873

Comitetulu parochialu gr. or. din Ternova.

Cu scirea mea **Nicolau Beldea** adm. protopr.

Concursu.

3—3

Pentru parochi'a din Talpe si filialulu Telecu, cottu Bihorului, protopresbiteratulu Meziadului nevindu-se la timpulu seu recurinti, prin acést'a se deschide concursu nou pe langa

Emolumintele: Pamentu de 12 cubule; cortelu liberu, — éra de la filialu (constatatoriu din 40 numere) fiecare numeru o mesura de bucate; stólele indatinat si câte o di de lucru.

Doritorii de a fi alesi, pane in 24 iuniu v. a. c. se-si trimite recursele la Dlu protopopu tractualu in Baitia (Rézbánya), fiindu atunci alegerea.

Talpe, 8. iuniu v. 1873.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invoirea mea **Petru Sabo** m. p. protopopu.

Concursu.

3—3

Cu mórtea parochului Ioane Tulcanu sen. una dintre parochiile din Zarandu (Comit. Aradului protopresbit. Chisineului;) devenindu vacanta, pentru deplinirea acei'a, se deschide Concursu, cu terminu de alegere pe 1 Iuliu st. v. a. c.

Emolumintele sunt: una sesiune de pamentu estravilanu, 400. fl. v. a. bani numerati din Cassad'a comunei, éra pentru functiunile indatinat o stola moderata statorita prin contractu. — Dintru acestea insa, Capelanulu de acum Iacobu Varg'a, decumva nu ar fi alesu elu de parochu, in proportiunea pana aci avuta, conformu decisulu Consistorialu din 3. Maiu a. c. Nro 527. Plen, va avé inca de a se impartasi, incepandu dela alegere in restempu de 3. ani.

Voitorii de a ocupá acést'a parochia, voru avé recursele sale instruite conformu Statutului organicu, pana in 25. Iuniu a. c. ale subserne Comitetului parochialu in Zarandu.

Zarandu 1. Iuniu 1873.

Comitetulu parochialu.

in contielegere cu mine **Petru Chirilescu**, protopresbit. Chisineului.